

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

ה"פ 1992-06-15 ביטס אוף גולד בע"מ נ' בנק לאומי לישראל סניף טרומפלדור (807)

לפני כבוד השופט יונה אטדגי

המבקשת: **ביטס אוף גולד בע"מ**
ע"י ב"כ עו"ד גולן שלומי

נגד

המשיב: **בנק לאומי לישראל בע"מ**
ע"י ב"כ עוה"ד אסף סמואל ונועם בר-דוד

חקיקה שאוזכרה :

[חוק איסור הלבנת הון, תש"ס-2000](#) : סע' [11\(א\)](#), [11ג\(א\)](#)

[חוק הבנקאות \(שירות ללקוח\), תשמ"א-1981](#) : סע' [2\(א\)](#)

מיני-רציו :

* הבנק רשאי לאסור כל פעילות הקשורה למסחר ב"ביטקוין" בחשבון המתנהל אצלו, מקום בו הרגולטור מצביע על הסכנות הכרוכות בעיסוק זה אך מתקשה לקבוע את המותר והאסור, וכאשר לבנק אין את הידע ואת הכלים "לנהל" את הסיכון.

* בנקאות – בנקים – חובותיהם

* בנקאות – חשבונות בנק – הגבלתם

* בנקאות – יחסי בנק-לקוח – זכויות הבנק

תביעה להורות לבנק לאפשר למבקשת, חברה העוסקת במסחר ב"ביטקוין", לבצע בחשבונה פעולות הקשורות למסחר בביטקוין ללא מגבלות כלשהן.

בית המשפט המחוזי דחה את התביעה ופסק:

חובתו של הבנק שלא לסרב לתת שירותים מסוימים, ובכלל זה פתיחת חשבון עובר-ושב וניהולו, כל עוד החשבון מצוי ביתרת זכות וכל עוד הלקוח עומד בתנאי ההסכם בקשר לניהול החשבון. הבנק רשאי לסרב ליתן שירות, מקום בו מדובר בסירוב סביר. במצב הדברים הנתון, שבו הרגולטור – בנק ישראל והמפקח על הבנקים, וגם הרשויות "הנושקות" (רשות המיסים, רשות ניירות ערך והרשות לאיסור הלבנת הון) מצביעים על הסכנות הכרוכות בעיסוק בביטקוין, אך מתקשים להגיע להכרעה בצעדים שיש לנקוט כדי למנוע סיכון זה וכדי לקבוע את כללי המותר והאסור, וכאשר הבנק מודה כי אין לו את הידע ואת הכלים "לנהל" את הסיכון האמור, אזי החלטת המשיב לאסור בחשבון המתנהל אצלו כל פעילות הקשורה

למסחר בביטקוין, מצויה במתחם הסבירות. מאחר שהמבקשת עוסקת במסחר בביטקוין בלבד, אין להורות למשיב לאפשר את הפעילות בחשבונה ללא הטלת מגבלות כלשהן.

פסק דין

האם רשאי הבנק-המשיב למנוע מהמבקשת, חברה העוסקת במסחר ב"ביטקוין" (Bitcoin), לבצע בחשבונה אצלו פעולות הקשורות למסחר בביטקוין? זו השאלה העיקרית הנדרשת להכרעה בתביעה זו.

רקע כללי

1. הביטקוין מוגדר כ"מטבע וירטואלי". להבנה בסיסית של מושג זה אצטט כאן את ההגדרה מתוך **חוזר מס הכנסה מיום 11.1.17** בנושא: "מיסוי פעילות במטבעות וירטואליים (דוגמת ביטקוין)" (יצוין, כי החוזר מוגדר כטיוטה, אך הוא פורסם באתר רשות המסים בפרק "חוזרים מקצועיים"):

"מטבע וירטואלי רקע כללי"

בשנים האחרונות, כחלק מהתפתחות של המסחר המתבצע באמצעים אלקטרוניים, החל להתרחב מסחר באמצעות 'מטבעות וירטואליים' כדוגמת הביטקוין (Bitcoin), לייטקוין (Litecoin) ועוד. 'מטבע וירטואלי' הוא יחידה דיגיטלית ממוחשבת בעלת ערך, המשמשת לצורך סחר חליפין ו/או יחידה של חשבון וירטואלי. מטבעות וירטואליים ממלאים את התפקידים האמורים בהסכמת קהילת המשתמשים בהם. 'מטבע וירטואלי' יכול לשמש לתשלום עבור סחורות ו/או שירותים ו/או להמרה למטבעות אחרים, וכן יכול לשמש לצורך השקעה. שימושים אלו בקרב קהילת המשתמשים במטבע וירטואלי הביאו לכנות את היחידות הדיגיטליות בשם 'מטבע'.

2. המבקשת, אחת החברות המובילות בארץ במסחר בביטקוין, פתחה חשבון בנק אצל המשיב, בסניף טרומפלדור תל אביב, בחודש מרץ 2013 (להלן – החשבון/חשבון הבנק). אין חולק שהמבקשת הודיעה למשיב, מעת פתיחת החשבון, שהיא עוסקת במסחר בביטקוין.

הויכוח היחיד בין הצדדים בהקשר זה הוא, האם המבקשת הודיעה שהיא עוסקת גם במסחר אחר נוסף באינטרנט (כטענת המשיב) או בביטקוין בלבד (כטענת המבקשת). כפי שנראה להלן, אין למחלוקת זו, כמו למחלוקות נוספות שהועלו על ידי הצדדים, חשיבות לשאלה העיקרית הנדרשת.

3. כבר כאן יובהר, כי הביטקוין עצמו לא הוחזק בחשבון ולא הועבר דרכו. "מטבעות" הביטקוין מוחזקות במה שמכונה "ארנק דיגיטלי" או "ארנק ממוחשב" של הצדדים הסוחרים בו והן מועברות מ"ארנק" ל"ארנק" באמצעות כתובות אינטרנט של הצדדים.

החשבון שימש את המבקשת לצורך הפקדות הכספים בו מאת הלקוחות הרוכשים ולצורך משיכת הכספים ממנו על ידי המבקשת והעברתם לחשבונות המוֹכְרִים, וכן לצורך ביצוע המרות הכספים משקל לדולר וההפך, כשלאורך כך החזיקה המבקשת ברישיון נותן שירותי מטבע (המכונה "נש"מ"), כנדרש לפי [סעיף 11ג\(א\) לחוק איסור הלבנת הון התש"ס-2000](#) (להלן – [חוק איסור הלבנת הון](#)).

כלומר: כשהמבקשת מכרה ביטקוין ללקוח, היא העבירה סכום מסוים של ביטקוין מהארנק הדיגיטלי שלה לארנק הדיגיטלי של הלקוח, ששיקף את ערך הסכום הכספי שהלקוח הפקיד בחשבונה (בניכוי עמלה). כשהמבקשת רכשה ביטקוין מספק או מלקוח (בדרך כלל היא רכשה מ"ספקים" גדולים) היא משכה כספים מחשבונה והעבירה אותם לחשבון הספק/הלקוח, כשבמקביל לכך (קודם לכן או לאחר מכן) הועבר סכום מסוים של ביטקוין מהארנק הדיגיטלי של הספק/הלקוח אל הארנק הדיגיטלי של המבקשת. מאחר שרכישת הביטקוין מאת הספקים/הלקוחות נעשתה בדולרים, נזקה המבקשת גם להמיר את הסכום השקלי שהופקד בחשבונה לסכום דולרי, כשהדבר נעשה במסגרת החשבון עצמו.

4. במהלך ניהול החשבון מנע המשיב מהמבקשת ביצוען של מספר העברות מחשבונה או לחשבונה.

המבקשת השלימה תחילה עם החלטות המשיב, עד שזה הודיע לה בצורה ברורה וסופית, במכתב מיום 4.5.15 (נספח ח' לתביעה), שהיא נדרשת לחדול "**מכל פעילות הקשורה במסחר במטבעות וירטואליים, ובכלל זה בביטקוין**" בתוך 15 ימים (המועד הוארך לאחר מכן).

בעקבות כך הוגשה תביעה זו.

בהקשר זה הועלתה מחלוקת נוספת בין הצדדים בשאלה, האם המשיב הודיע למבקשת עוד קודם לכן בעל פה, שהיא אינה מורשית לבצע פעולות הקשורות בביטקוין (כטענת המשיב המוכחשת על ידי המבקשת)?

5. במהלך ניהול החשבון, אירעו מספר מקרים, שבהם פצחנים (האקרים) פרצו לחשבונות אחרים בבנקים שונים, כולל המשיב, והעבירו מהם כספים לחשבון המבקשת, ככל הנראה כדי שלאחר מכן יועברו ביטקוין מ"ארנק" המבקשת ל"ארנקם" של אותם פצחנים.

המשיב אינו טוען שהמבקשת קשורה לכך.

פעמים שהמבקשת עצמה הבחינה בכך והודיעה על כך למשיב.

ברוב המקרים הוחזרו הכספים מחשבון המבקשת לחשבונות שנפרצו.

המשיב משתמש, בין היתר, בנתון זה כדי להצדיק את החלטתו למנוע מהמבקשת כל פעילות הקשורה למסחר בביטקוין. המבקשת טוענת שהיא אינה קשורה למעשים הללו, וכי חלק מהפריצות אירעו בחשבונות המשיב עצמו, תוך ניצול פרצה במערכת האבטחה שלו.

6. המשיב נימק את סירובו לאפשר למבקשת לבצע פעולות הקשורות למסחר בביטקוין, בין היתר, בדברים הקשורים למבקשת עצמה ולאירועים שאירעו בקשר לחשבון: העברות

הכספים לחשבון מחשבונית שנפרצו, אי המצאת אישורים ומסמכים שהיא נדרשה להמציאם או המצאתם באופן חלקי, עקיפת סירוב המשיב לאשר פעולות מסוימות וכו'. המבקשת, מצדה, הכחישה את כל הטענות שהועלו כלפיה, כשלדבריה, היא פעלה כדין, ויותר ממה שנדרש ממנה, כדי לאפשר זיהוי אמיתי של הלקוחות העובדים עמה, דיווחה באופן שוטף לרשות ניירות ערך ופעלה באופן "שקוף", כאשר גילתה מלכתחילה, וכך גם במהלך כל ניהול החשבון, שפעולותיה קשורות למסחר בביטקוין. אולם, כפי שיפורט להלן, המחלוקת העיקרית בין הצדדים היא עקרונית: האם צודק המשיב בסירובו לאפשר עשיית פעולות בחשבון הקשורות למסחר בביטקוין? שאלה עקרונית זו איננה תלויה במעשיה או במחדליה של המבקשת. זו החלטה עקרונית שקיבל הדרג המוסמך של המשיב והיא תקפה, ככל הנראה, כלפי כל מי שירצה לפתוח אצלו חשבון לשם עשיית פעולות הקשורות במסחר בביטקוין. משום כך, אדון להלן, בקצרה המתבקשת, בטענות שהועלו כלפי המבקשת ובמחלוקות הפרטניות שהועלו, ואחר כך אדון בשאלה העיקרית והעקרונית, כאמור.

7. יצוין, כי יחד עם התביעה הגישה המבקשת בקשה למתן צו זמני, שיורה למשיב "להמשיך ולכבד את פעילות המבקשת בחשבון בנק . . . וזאת ללא הטלת מגבלות כלשהן", ולמתן צו מניעה זמני "שיאסור על המשיב להטיל מגבלות כלשהן על חשבון הבנק". הבקשה, כפי שנוסחה, נדחתה, אך יחד עם זאת קבעתי כי "עד למתן החלטה אחרת, המשיב אינו רשאי לחסום באופן כולל כל פעילות בחשבון המבקשת הקשורה במסחר במטבעות וירטואליים, אלא יבחן כל פעולה ופעולה, והוא רשאי לאשר או שלא לאשר כל פעולה באופן נקודתי".

8. לאחר תום ההוכחות וקביעת התיק לסיכומים הגישו שני הצדדים בקשות: המבקשת – בקשה על פי פקודת ביזיון בית המשפט, בטענה שהמשיב מפר את החלטת בית המשפט; המשיב – בקשה למתן הוראות, מאחר שלטענתו המבקשת "עוקפת" הגבלות שהיו קיימות בחשבונה בדרכים שונות. התקיים דיון נוסף בשתי הבקשות, ולאחריהם הגישו הצדדים את סיכומיהם.

9. כן יצוין, שבהתאם להחלטתי, הגיש גם המפקח על הבנקים את עמדתו בסוגיה העקרונית, והיא תובא בהמשך.

דיון בסוגיות הפרטניות

10. האם המשיב ידע כי פעולותיה של המבקשת בחשבון קשורות למסחר בביטקוין? דרכה של המבקשת בהקשר זה ראויה לשבח. היא פעלה בצורה גלויה ושקופה ולא ניסתה להסתיר בכל צורה ובכל שלב, כי פעילותה בחשבון נועדה לשרת את עיסוקה כסוחרת בביטקוין.

יונתן רואש, מייסדה של המבקשת ודירקטור בה, העיד (סעיף 3.2 לתצהירו), כי כשבועיים קודם לפתיחת החשבון נערכה פגישת היכרות, במסגרתה הציגה המבקשת את תחום פעילותה ומסרה "תסקיר מנהלים" בכתב המפרט את תחום פעילותה במתן שירותי מסחר במטבעות וירטואליים, ובכלל זה בביטקוין, בישראל.

"התסקיר" צורף לתצהיר (נספח ב'). כותרתו:

" Bits of Gold LTD – Bitcoin in Israel Executive Summary "

ובפסיקתו הראשונה נכתב:

" Our vision and goal

Becoming the leading provider of bitcoin related services in Israel, for businesses and for private people."

11. כשבעה חודשים לאחר פתיחת החשבון התבקשה המבקשת על ידי המשיב לפרט את רשימת הלקוחות והספקים עימם היא עובדת. המבקשת השיבה, כי לגבי הלקוחות, מאחר שהפעילות נעשית בדרך של העברות בנקאיות, הנתונים עליהם ידועים למשיב, ופירוטה את הספקים עימם היא עובדת, ובכללם ספק ששמו מעיד על עיסוקו: Bitcoin-Central פריז. (התכתובת צורפה כנספח ג' לתצהיר רואש).

גם לאחר מכן, המשיך המשיב לאשר למבקשת פעולות של העברות הכספים מהחשבון לחשבונות אחרים בחו"ל, וההיפך, כשלפחות ביחס לחלק מהמועברים או המעבירים ברור משמם כי עיסוקם במסחר בביטקוין. הפירוט מופיע בסעיף 3.7 לתצהיר רואש. גם בשיחה שנערכה בין רואש ובין נציגים אחדים של המשיב, ביום 24.3.15, ואשר הוקלטה על ידי רואש (ללא ידיעת המשיב), ברור היה לחלוטין כי המבקשת עוסקת במסחר בביטקוין וכי החשבון נדרש לה לשם עיסוקה זה (התמליל צורף כנספח ה').

12. עדת המשיב, מורשית החתימה בסניף אניטה שלמייב, העידה כך (סעיף 5 לתצהירה):

" לסניף הוצג כי החשבון ישמש, בין היתר, לפעילות מסחר באינטרנט, לרבות פעילות במטבע וירטואלי – הביטקוין, שהיה בבחינת נושא חדשני במערכת הבנקאית. . . ."

בעדותה אישרה (עמ' 171-172), כי תסקיר המנהלים הוצג לה, אך לדבריה, לאחר פתיחת החשבון.

כשנשאלה על סמך מה היא אומרת שהמבקשת הציגה שחשבונה ישמש "לפעילות מסחר באינטרנט", מלבד הביטקוין, סיפרה שכך ראתה בפרוטוקול פתיחת החשבון, אך זה לא הוצג (עמ' 172).

מכל מקום, היא אישרה בצורה מפורשת (עמ' 174), כי רואש נשאל והשיב כי תחום פעילות המבקשת הוא ביטקוין, וכי הפעולות בחשבון קשורות לפעילות בביטקוין, הגם שלדבריה היא אמרה לרואש, "שזה פעילות שלא הוסדרה ע"י בנק לאומי ובנק לאומי לא מעוניין לנהל את זה".

13. המסקנה עד כאן היא, שהמבקשת – באמצעות רואש – הודיעה מפורשות כי עיסוקה הוא מסחר בביטקוין וכי הפעילות בחשבון קשורה לעיסוקה זה, ושהמשיב ידע על כך ואין זה משנה אם הוא סבר שהביטקוין הוא עיסוקה היחיד, או שיש לה גם עיסוק נוסף של "מסחר באינטרנט".

14. האם המשיב הודיע למבקשת שהיא מנועה מלבצע בחשבונה פעולות הקשורות למסחר בביטקוין?

עדת המשיב, שלמייב, העידה (סעיפים 6 ו-7 לתצהירה):

" ידוע לי כי ועדת הביקורת של דירקטוריון הבנק קבעה במהלך שנת 2013 כי אין לבצע בבנק פעילות מסחר במטבעות וירטואליים, לרבות הביטקוין. משכך וכפועל יוצא, הוחלט בבנק לחסום העברות מ/אל מספר זירות מסחר העוסקות בביטקוין.

הודעות בדבר מדיניות הבנק, כאמור לעיל, נמסרו על ידי הסניף (גם על ידי אישית) ליונתן. בהקשר זה מצורפים כנספח "ד" מיילים פנימיים של הבנק מיום 7.7.13 ומיום 8.7.13, לפיהם התבקשנו בסניף למסור ללקוח שלאור מדיניותו של הבנק, כאמור, אין לאפשר מסחר בביטקוין. אנו הבהרנו מספר פעמים ליונתן מפורשות כי מאחר ופעילות של מסחר בביטקוין טרם הוסדרה, מדיניות הבנק היא כי אין לאפשר בשלב זה מסחר בביטקוין. במקביל, קיבלנו הנחייה ממערך הציות והאכיפה לסמן את החשבון כחשבון בסיכון גבוה ולבחון מקרוב את הפעילות המבוצעת בו, וכך התבצע בפועל."

15. כך העיד גם טל ארדינסט, עורך דין בהשכלתו, המשמש כ"רכז ציות" של המשיב, שלפי הסברו (עמ' 78), רכזי הציות "מנהלים את העניינים שיכולים לנבוע מתוקף חוק איסור הלבנת הון". . " , ושמתוקף תפקידו ליווה את חשבון המבקשת בתקופה הנדונה (סעיפים 7 ו-8 לתצהירו):

" בהמשכה של אותה שנה (יוני 2013) לאחר בחינת הנושא בראיה מבוססת סיכון, קבעה ועדת הביקורת של דירקטוריון הבנק כי אין לבצע בבנק פעילות מסחר במטבעות וירטואליים, לרבות הביטקוין, ובהתאם הנחתה את מערך הציות בבנק לאכוף הוראה זו. ומשכך וכפועל יוצא, הוחלט בבנק לחסום העברות מ/אל מספר זירות מסחר העוסקות בביטקוין. הבנק קבע עוד כי נוכח הסיכונים הגלומים בתחום המטבעות הווירטואליים המבוזרים (שהביטקוין הוא אחד מהם) – ובכלל זה היעדר פיקוח ורגולציה בתחום, העדר האפשרות להתחקות אחר מקור הכספים, האפשרות והחשש להלבנת הון ומימון טרור, מרמה, הונאה וניצול לצרכים פליליים – יימנע הבנק מגידול בפעילות של לקוחות במטבעות אלה ומפתיחת חשבונות חדשים למטרה זו, ויפעל לצמצום פעילות קיימת.

הודעה בדבר מדיניות הבנק נמסרה ע"י הסניף ליונתן. בהקשר זה מצורפים לתצהירי זה כנספח "ד" מיילים פנימיים של הבנק מיום 7.7.13 ומיום 8.7.13, לפיהם התבקש הסניף למסור ללקוח שלאור מדיניותו של הבנק, כאמור, אין לאפשר מסחר בביטקוין. בהתאם, ביום 7.7.13 נחסמה ע"י מרכז מט"ח בבנק, פעולת העברת מט"ח חשבון החברה לבורסת המסחר בביטקוין. הסניף הונחה מספר פעמים להבהיר ליונתן מפורשות כי מאחר ופעילות של מסחר בביטקוין טרם הוסדרה ע"י הרגולטורים בארץ ובעולם, מדיניות הבנק היא כי אין לאפשר בשלב זה מסחר בביטקוין. הסניף הונחה לסמן את החשבון כחשבון בסיכון גבוה ולבחון מקרוב את הפעילות המבוצעת בו.

16. המבקשת מכחישה את הדברים. רואש העיד (עמ' 31), שגם באותם מקרים שהמשיב הודיע למבקשת שהוא אינו מאשר העברות מסוימות, הוא לא כתב שאסור לה לבצע פעולות הקשורות למסחר בביטקוין. לדבריו (עמ' 34), המשיב מנע מהמבקשת לבצע העברות כספים מסוימות לחשבונות בחו"ל, ואז הוא הודיע למשיב שהמבקשת תבצע אותן העברות באמצעות חברה חיצונית בינלאומית העוסקת בהעברות כספיות (חברת GMT).
17. גם ארדניסט (עמ' 98) וגם שלמייב (עמ' 183) הודו, שההודעה שנמסרה לדבריהם למבקשת, שהיא מנועה מלבצע בחשבונה פעולות הקשורות לביטקוין, נמסרה לה (כלומר לרואש) בעל פה בלבד ולא בכתב, וזאת כמדיניות מכוונת של המשיב.
18. המבקשת צירפה, כאמור, תמליל של הקלטה של פגישתו של רואש עם נציגים אחדים של המשיב ביום 24.3.15 (נספח ה' לתצהיר רואש). המשיב חלק אמנם על נכונותו של התמליל, אך לא מצא לנכון להגיש תמליל נגדי. לצורך ההכרעה הנדרשת כאן, שאלת דיוק התמליל איננה חשובה, שכן, המשיב אינו חולק על עיקרי הדברים המובאים בו וארדניסט גם צירף לתצהירו את סיכום הפגישה שנרשם על ידו (נספח טו'), שתאם למדי את תוכן התמליל. מכל מקום מתמליל זה עולה, כפי שעוד אפרט בהמשך, שלמרות שהמשיב קיבל החלטה עקרונית למנוע בחשבונות המתנהלים אצלו פעילות הקשורה למסחר בביטקוין, עדיין נותר פתח למבקשת להביא אישורים שישכנעו אותו לשנות את דעתו, והדברים אינם מתיישבים לגמרי עם הטענה, לפיה המשיב כבר הודיע קודם לכן למבקשת בצורה ברורה שהיא מנועה מלבצע בחשבון פעולות הקשורות למסחר בביטקוין.
19. כמו כן, קשה למצוא הגיון סדור ומובנה באישורים שנתן המשיב למבקשת לבצע פעולות מסוימות בחשבון (כמפורט בסעיף 3.7 לתצהיר רואש) לעומת פעולות אחרות שלא אושרו על ידו, וזאת למרות הסברים מסוימים שנתן המשיב לכך, כמו ההסבר שנתן ארדניסט לכך שהמשיב אישר העברה של 100,000 דולר מחו"ל, שהוסברה על ידי רואש בכך שהמדובר בהשקעה בפיתוח טכנולוגיה חדשה ולא לצורך רכישת ביטקוין (סעיף 14 לתצהירו).

- אולם, גם במקרה זה אישר ארדינסט (עמ' 94) כי המבקשת הודיעה למשיב כי "ההשקעה נדרשת לצורך פיתוח טכנולוגיה חדשה, סטארט-אפ בתחום הביטקוין".
- כך שהבחנה בין כספים המיועדים לרכישה ישירה של ביטקוין ובין כספים המיועדים להשקעה בפיתוח טכנולוגיה הקשור לביטקוין, גם היא איננה ברורה דייה.
20. לעתים המשיב בחר במידה מסוימת "לעצום עין", כאשר ידע שמחשבון המבקשת מועברים כספים לחשבון בנק אחר, ובאמצעותו מתבצעת פעילות המסחר בביטקוין (מפנה לעדות ארדינסט, סעיפים 19 ו-20 לתצהירו).
21. המסקנה עד כאן היא, כי סביר להניח שנציגי המשיב אכן הודיעו למבקשת, כלומר לרואש, בעל פה, שהוא אינו שבע רצון מהפעילות בחשבון הקשורה למסחר בביטקוין וכי המשיב באופן עקרוני מתנגד לכך, והמשיב אף פעל, במקרים מסוימים, כדי למנוע מהמבקשת פעילות כזו.
- מלבד זאת שלא נמצאה שיטתיות בדרכו של המשיב, ככל הנראה משום שהוא עצמו לא הגיע עדיין באותו שלב למסקנה ברורה בעניין זה, ניתן לתמוה על כך, שהמשיב נמנע מלהודיע על כך למבקשת בצורה ברורה ובלתי משתמעת לשתי פנים, ובכתב, עד למכתבה המפורש מיום 13.5.15.
- מצופה היה מהמשיב, כבנק מסחרי גדול, להודיע ללקוח בצורה מפורשת וברורה, ובכתב, מהי עמדתו, בלא להסתתר מאחורי הודעות בעל פה, היוצרות לאחר מכן מחלוקת בדבר תוכנו ועצם אמירתו.
22. הפריצות לחשבונות אחרים
- כאמור לעיל, במהלך ניהול החשבון, אירעו מספר מקרים, בהם פצחנים (האקרים) פרצו לחשבונות של לקוחות המשיב (סעיף 9 לתצהיר ארדינסט) וכן של לקוחות מבנקים אחרים (סעיפים 11, 12 ו-15 לאותו תצהיר) וכספים מאותם חשבונות הועברו לחשבון המבקשת, במטרה ככל הנראה לרכוש באמצעותם ביטקוין.
- המשיב אינו טוען שהמבקשת קשורה למעשים הללו. ארדינסט העיד (עמ' 114):
- "אנחנו אף פעם לא הצלחנו להבין אם החברה היתה חלק מהפעילות של ההאקרים או לא".
- שלמייב נשאלה אם היא סבורה שהמבקשת קשורה לאותם מעשים והשיבה (עמ' 185-186),
- "אני לא יודעת להגיד לך".
- מכל מקום, גם על פי עדותו של ארדינסט (סעיף 11 לתצהירו), לכל הפחות באחד המקרים יונתן הוא שהבחין בכך שלחשבון המבקשת הועבר סכום, "המעלה אצלו חשד למרמה", כשבעקבות כך אכן נערך בירור והוחזרו הכספים לאותה לקוחה.
- גם בכל יתר המקרים הוחזרו הכספים ללקוחות (כמתואר בתצהירו של ארדינסט), כשהמבקשת איננה מתנגדת לכך, למעט פעם אחת.
23. המבקשת הכחישה כל קשר שלה לאותם אירועים.

לדבריה, המשיב "גלגל" אליה את האחריות לפריצה במערכת האבטחה שלו, כשהיא, לא זו בלבד שלא התנגדה להשבת הכספים לאותם לקוחות, אלא אף סייעה למשיב להתחקות אחר הסכומים ומועדי העברת הכספים וכן סייעה למומחים שלו לאתר את זהות הפצחנים (סעיפים 7.12-7.15 לתצהיר רואש).

24. המסקנה היא, שלא הוכח שלמבקשת היתה יד בפריצות לאותם חשבונות, ואף הוכח שהיא זיהתה בעצמה חלק מהן, סייעה לאיתור הכספים שנמשכו ולמועדי משיכתם ושיתפה פעולה לצורך החזרת הכספים. נותרה טענת המשיב, כי היעד שאליו בחרו פצחנים להעביר את הכספים, חשבון המבקשת, מעיד על הסיכון הכרוך בחשבון המיועד למסחר בביטקוין, ובטענה זו נדון בהמשך.

25. רישיון הנש"מ והדיווחים לרשות לאיסור הלבנת הון
כאמור, המבקשת מחזיקה ברישיון נש"מ (נותן שירותי מטבע), כנדרש לפי סעיף 11(א) לחוק איסור הלבנת הון.

רואש העיד (סעיף 7.16 לתצהירו), שהמבקשת הנהיגה נוהלי עבודה מחמירים באופן שהיא מדווחת על כל עסקה מעל 1,000 ₪ לרשות לאיסור הלבנת הון, מעבר לנדרש לפי חוק. כן הוסיף (סעיף 4.11 לתצהירו), שהמבקשת התמקצה בתחום KYC (הכר את הלקוח) ובתחום AML (מדיניות נגד הלבנת הון).

26. מעשים אלה ודאי ראויים לשבח, אך אין בהם מענה ממשי לסיכונים שהמשיב סבר וכפי שיפורט להלן גם בנק ישראל סבר כך, שהם קיימים בחשבון המשמש למסחר בביטקוין. רישיון הנש"מ נדרש משום שהמבקשת מבצעת שירותי המרת מטבע משקלים לדולרים, וכן ההפך, כאמור לעיל. אין לו קשר ישיר למסחר בביטקוין המתבצע מחוץ לחשבון, כשקיים ספק ביחס להגדרת הביטקוין כמטבע (ראו סעיף 2 לחוזר מס הכנסה הני"ל, מיום 11.1.17), ובוודאי שהוא אינו מוגדר כמט"ח.

ובאשר לזיהוי הלקוחות, אכן הלקוחות המפקידים כסף בחשבון המבקשת מזוהים על ידי המבקשת, אך הקושי העיקרי הוא באיתור זהותו של מי שאליו מועברים כספי הביטקוין. כפי שהסביר ארדינסט בעדותו (עמ' 141):

" הצד השני זה הצד שעובר אליו הכסף ובמקרה של הביטקוין לא אנחנו ולא אף אחד יודע להגיד לאן עובר הכסף אחרי שהוא הופך לביטקוין."

ובהמשך (עמ' 143-144):

"כב' השופט: אז את מי צריך לזהות, את הלקוח זיהינו, את מי עוד צריך לזהות? העד: אנחנו גם צריכים לזהות את הצד הנגדי לפעולה בחלק

מהעסקאות.

כב' השופט: איזה צד נגדי?

העד: למי הם מעבירים את הכספים.

כב' השופט: הם רוכשים את זה מהם.

העד: הכספים אין לנו מידע וגם, ממה שאני יודע לחברה אין מידע, לאן עובר הביטקוין לאחר שהוא נרכש מהם. הם מקבלים, למי החברה מעבירה?
 כב' השופט: למי החברה מעבירה?
 העד: כן. הם מקבלים, הרי הביטקוין לא עובר באמצעות המערכת הבנקאית, הוא לא עובר לחשבון עם שם, הוא עובר לארנק דיגיטלי שכל העניין זה הצגה של כמה ספרות, מי שביצע את ההעברה אומר אני רוצה שתעביר לי את הביטקוין לכתובת הזאת והוא מעביר לכתובת הזאת וזה לא אומר שזה הכתובת של הלקוח, זאת הבעיה העיקרית שלנו. זה יכול להיות ארגון פשע ששלח קופים להפקיד ואח"כ הוא צובר שם סכומים בארנק ופודה אותם במקומות שפחות משגיחים, במדינות שפחות משגיחים, זה יכול להיות האקרים ממדינות אויב, שיש לנו פה את העניין של מסחר עם מדינות אויב, דברים מפחידים,
 עו"ד גולן: טל, השאלה.
 העד: הבנק לא יודע לנהל את הסיכון הזה, כבודו."

27. המפגש ביום 24.3.15

ביום 24.3.15 נערך מפגש בהשתתפותם של יונתן רואש, ארדינסט, שלמייב וגבי חמוטל מחזרי, מנהלת הסניף. רואש הקליט את המפגש, ללא ידיעת המשתתפים האחרים ותמליל ההקלטה צורף לתצהירו (נספח ה').
 כאמור לעיל, המשיב טוען שהתמליל אינו מדויק ואינו מלא ובמקומו הציג סיכום אותה פגישה שערך ורשם ארדינסט (נספח טו' לתצהירו).

לצורך ההכרעה הנדרשת כאן אינני מוצא צורך להידרש למידת הדיוק או השלמות של התמליל, שכן שני הצדדים אינם חולקים על תוכנו העיקרי.

28. במהלך אותה פגישה, נשאל רואש שאלות רבות אודות הביטקוין עצמו, המסחר בו, פעילותה של המבקשת, ובדרך כלל השיב על כל מה שנשאל.
 יחד עם זאת עולה מאותה שיחה בבירור, כי רואש לא הצליח לפזר את חששותיו של המשיב, כפי שביטאה חמוטל בדבריה (עמ' 8 לתמליל):

"ביטקוין זה לא דבר שהוא ברור במאה אחוז, הבנק לא רוצה להיות חשוף לכל מיני תביעות או דברים מעין אלו. בשביל זה צריכים להבין היטב איפה הלקוח חשוף, הלקוח שלך חשוף כדי שאני, בגלל שאני בתמונה אני אשתף איתך פעולה בניהול החשבון ולא להיחשף."

כך, למשל, אישר רואש בשיחה (עמ' 31 לתמליל), שיתכן שרוכש הביטקוין יעביר אותו ל"ארנק" (הדיגיטלי) של מישהו אחר, כאשר לא ניתן להתחקות אחר הבעלים של "הארנק" וכאשר ניתן לפתוח "ארנק" ללא קבלת רשות מגורם כלשהו (עמ' 30 לתמליל).

- מכאן, שזהות הלקוח שהפקיד כסף בחשבון המבקשת אינה בהכרח זהה לזהות הגורם, אליו מועבר סכום הביטקוין, וזהותו של זה נותרת עלומה.
29. עוד עולה מאותה שיחה, והדבר תואם לגמרי את סיכום הפגישה של ארדינסט, שנציגי המשיב הודיעו לרואש כי התקבלה החלטה עקרונית של דירקטוריון המשיב שלא לאפשר בחשבונות המתנהלים אצלו פעילות הקשורה לביטקוין, אך ניתנת למבקשת ההזדמנות לשכנע את המשיב לאפשר פעילות בו.
- ארדינסט (עמ' 40 לתמליל):
- " אז בוא תוכיח להם [לדירקטוריון המשיב – הח"מ] שיכול להיות שהם יחליפו את ההחלטה שלהם. תוכיח. נותנים לך את ההזדמנות".
- ובסיכום הפגישה נכתב (סעיף 8):
- "8.1 הובהר ליונתן כי התקבלה החלטה בדירקטוריון לאומי שלא לאפשר מסחר במטבעות וירטואליים.
- ...
- 8.3 עם זאת, מבקש להעביר מחדש את המסמכים החסרים שכבר הוגשו וכן את המסמכים הבאים לצורך שקילה מחדש את החלטת הדירקטוריון:
- 8.3.1 דוגמא לדו"ח המועבר לרשות לאיסור הלבנת הון ע"י החברה.
- 8.3.2 אישור עו"ד ופירמת רו"ח מבקרת לנהלי הפעילות של החברה בתחום אישור הלבנת הון ומימון טרור.
- 8.3.3 אישור עו"ד ולפיו לאור הדרך בה פועלת החברה, אין בהודעת הרגולטורים הישראליים בקשר לסכנות הכרוכות במסחר במטבעות וירטואליים נגיעה לחברה.
- 8.4 סוכם כי תינתן אורכה עד ליום 20/4/2015 לצורך הגשת המסמכים וכי החלטה סופית בעניין החברה תתקבל מיד לאחר מכן."
30. להלן אדון בקצרה בשאלה, האם המבקשת אכן המציאה את המסמכים שנדרשה להמציאם. יחד עם זאת יודגש, כי לא ניתנה הבטחה למבקשת שאם המסמכים הללו יומצאו לה המשיב ישנה את דעתו, אלא רק שהוא ישקול שנית את עמדתו.
- כך הבהירה חמוטל (עמ' 41 לתמליל): "להגיד לך ש-90% אתה תביא את כל מה שאנחנו רוצים אנחנו משנים את ההחלטה, ממש לא".
31. האם המבקשת המציאה את המסמכים שנדרשו ממנה?
- המבקשת משיבה על שאלה זו בחיוב (סעיף 7.4 לתצהיר רואש), המשיב משיב על כך בשלילה (סעיפים 34-36 לתצהיר ארדינסט).
- נראה שהמבקשת השתדלה להמציא את המסמכים הטובים ביותר שהיא יכלה להמציא, אך עדיין אלו היו חלקיים ובלתי מספקים.
- בהקשר זה נאמנים עלי דבריו של ארדינסט בתצהירו (סעיפים 35-36), שהמבקשת לא הצליחה לסתור אותם:

" לעניין האסמכתאות שהומצאו ע"י החברה בסופו של דבר – מהעתקי הדיווחים לא ניתן ללמוד על נהלי הדיווח שהחברה החילה על עצמה בנוסף לחובות החלות עליה מכוח הצו והאם קיים גוף המפקח על עמידה בנהלים אלה. הבנק לא קיבל מהחברה, על אף שדרש ממנה, כל מסמך המצביע על פעילות החברה בהקשר זה. בניגוד לנטען בבקשת החברה, סוכם כי יתקבל אישור עו"ד ופירמת רו"ח מבקרת לנוהלי הפעילות של החברה בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור, בעוד שבסופו של דבר הומצא אישור רו"ח כללי שלא מתייחס כלל לנהלים שכאלה.

לעניין מכתב עורך הדין המתייחס להודעת הרגולטורים בישראל, הרי שהמסמך מתייחס לנוהלי עבודה עלומים שלא הועברו לעיון הבנק ובגדרו אמירות כלליות לפיהן "מרבית" ההעברות מתבצעות מחשבון הבנק של הלקוח לחשבון הבנק של החברה ולהיפך. בפועל, מעיון בדפי החשבון, המצורפים לתצהירי, קיימות הפקדות מזומן רבות לזכות החשבון, כאשר אין מחלקות, ויונתן אף הודה בכך, כי אלה שימשו בפועל לרכישת מטבעות וירטואליים מבוזרים (ביטקוין)."

32. אולם, וכאן אני מגיע לעיקר, ספק רב אם המצאת המסמכים שהתבקשו היתה מועילה.

כך נשאל והשיב ארדינסט (עמ' 133-131):

" כב' השופט: אני רוצה לשאול אותך אבל עכשיו, מר טל ארדינסט,

העד: כן, אדוני.

כב' השופט: נניח שעכשיו ימציאו לכם את כל הדברים האלה שביקשתם במכתב הזה, האם תסירו את ההתנגדות שלכם,

עו"ד גולן: נוכל,

כב' השופט: רגע, תקשיב לשאלה, האם תסירו את ההתנגדות שלכם לכך שהחברה תעסוק בפעילות במסחר בביטקוין?

העד: אני לא יודע לענות לפני שקיבלתי, כי מה שמעניין אותנו זה שהמסחר

בביטקוין וזה האזהרות של כל הגופים האלה, הוא מסחר אנונימי,

שבו אין לאף צד אפשרות לדעת מי הצד השני וזאת הבעיה שלנו

ואנחנו,

כב' השופט: אז מה שאתה עונה שזה לא קשור להמצאת המסמכים האלה,

העד: זה קשור מאוד.

כב' השופט: בכל מקרה אתם,

העד: כי יכול להיות, אנחנו אומרים שאין לנו את החוכמה, אין לנו

בלעדיות על החוכמה.

כב' השופט: כן, אבל מה שאתה אומר בכל מקרה גם אם היו מוציאים את כל

המסמכים האלה וגם אם ימציאו לכם עכשיו, אתם לא תסירו.

העד: לא, אדוני.

כב' השופט: כי אנחנו יכולים לפתור את זה בקלות, כי אם אכן הם ימציאו את כל המסמכים האלה בתוך זמן קצוב, אז בזה סיימנו את התביעה הזו ואתם תסירו את ההתנגדות שלכם.

העד: אני מתנצל, אני אבהיר את מה שאני אומר. אני אומר אין לנו את הבלעדיות על החוכמה בתחום הטכנולוגי ובמיוחד כאשר יש פה בן אדם שמתעסק בזה כל כך הרבה שנים יותר מאתנו.

כב' השופט: אוקי

העד: אנחנו אומרים, יכול להיות שנמצאה דרך לעסוק במסחר במטבעות וירטואליים ועדיין לעמוד בדרישות החוק, אנחנו לא הצלחנו להגיע לזה, יכול להיות שהוא מצליח ויכול להיות שהפעילות היא לגיטימית, אנחנו לא יודעים לעשות את זה, אנחנו לא יודעים לנהל את הסיכון הזה, יכול להיות שהוא יודע ואם אנחנו נשתכנע שהוא יודע והוא עומד בדרישות החוק, הרי זה לא חוק שלנו, אנחנו פשוט מקיימים את הוראות החוק של מדינת ישראל."

33. מכתב המשיב למבקשת מיום 4.5.16

במכתב זה מודיע המשיב למבקשת, לראשונה בכתב ובצורה מפורשת, כי היא נדרשת "לחדול מכל פעילות הקשורה במסחר במטבעות וירטואליים, ובכלל זה בביטקוין" בחשבונה.

בראשית המכתב מצוין, אמנם, שהמבקשת לא המציאה את המסמכים שהיא נדרשה להמציאם בפגישה ביום 24.3.15, אך בפרטו את השיקולים שהביאו אותו להחלטתו זו, מפנה המשיב בראש ובראשונה להודיעה המשותפת של בנק ישראל, רשות המיסים, רשות ניירות הערך והרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור מיום 19.2.14, בדבר הסיכונים הטמונים במטבעות וירטואליים מבוזרים, דוגמת הביטקוין. דבר זה מחזק את מסקנתי שקביעת המשיב היתה עקרונית, והיא אינה קשורה בהכרח למעשיה או למחדליה של המבקשת, ולכן אפנה עתה לניתוח העקרוני של הסוגיה.

החלטת המשיב – הסוגיה העקרונית: האם ראוי המשיב למנוע מהמבקשת כל פעילות בחשבונה אצלו הקשורה למסחר בביטקוין?

34. חובתו של הבנק שלא לסרב לתת שירותים מסוימים, ובכלל זה פתיחת חשבון עובר-ושב וניהולו, כל עוד החשבון מצוי ביתרת זכות וכל עוד הלקוח עומד בתנאי ההסכם בקשר לניהול החשבון, קבועה [בסעיף 2\(א\) לחוק הבנקאות \(שירות ללקוח\)](#), תשמ"א - 1981. "הוראה זו מקורה בכך שהמחוקק הקנה לתאגידים הבנקאיים יתרון המצוי בייחוד השירות החיוני שהם מעניקים לציבור, ומשום כך יש לחייבם במתן שירות לכל הרוצה בכך (השוו [רע"א 9775/11](#) אמני נ' בנק מזרחי טפחות בע"מ [פורסם בנבו] (30.12.2011); דברי ההסבר להצעת [חוק הבנקאות \(שירות ללקוח\)](#), תשמ"א-1981, ה"ח 1497, 106)). ברם, "מכלל

לאו אתה שומע הן" (בבלי, נדרים יא ע"א) – הבנק רשאי אפוא לסרב ליתן שירות, מקום בו מדובר בסירוב סביר.
רע"א 6582/15 עמותת איעמאר לפיתוח וצמיחה כלכלית נ' בנק הדואר, חברת דואר ישראל בע"מ, [פורסם בנבו], 11.11.2005, (פיסקה 13).

מוסיף כב' השופט סולברג (פיסקה 14):

" בית משפט זה טרם עסק במישרין בשאלה מתי יחשב סירוב כסירוב סביר, ואולם השאלה נדונה בספרות ונתעוררה במספר פרשות שנדונו בבתי המשפט המחוזיים (ביחס לאיסור הנקוב בחוק הבנקאות). ממקורות אלו עולה כי ההלכה שנתגבשה מסתייעת בעקרונות המשפט המנהלי, ומעניקה לבנק מתחם סבירות כדי להפעיל את שיקול דעתו בעניין. באשר לקשת המקרים האופייניים לקבלת החלטה סבירה בדבר סגירת חשבון, הוזכרו מקרים של התנהגות בלתי הוגנת או רשלנית מצד הלקוח בניהול חשבוננו, באופן הגורם נזק לבנק או לציבור – בין אם מדובר בפעילות בלתי חוקית הקשורה להלבנת הון, מימון טרור, פעילות ספקולטיבית וכיוצא באלה. מקרים נוספים קשורים להתנהגותו הספציפית של בעל החשבון ויחסו לפקידי הבנק, כגון התנהגות לא הוגנת, שימוש באלימות פיזית או מילולית מצדו כלפי פקידי הבנק, או אפילו איום בנקיטת אלימות פיזית או מילולית (ראו ר' בן אוליאל, דיני בנקאות (חלק כללי) 433 (1996); ה"פ (מרכז) 11043-12-08 קפלן שיווק בשר בע"מ נ' בנק אגוד לישראל בע"מ, [פורסם בנבו] פסקה 3 (23.4.2009); ת"א (חיפה) 19332-12- 11 שלש נ' בנק מזרחי טפחות בע"מ, [פורסם בנבו] פסקה 23 (18.2.2014); ת"א (תל אביב-יפו) 11134-11-12, לד אביבים בע"מ נ' בנק הפועלים בע"מ, [פורסם בנבו] פסקאות 4-5 (8.5.2013); ה"פ (נצ') 29308-03-15 בוטמן החרמון למסחר בע"מ נ' בנק הפועלים סניף 744, [פורסם בנבו] פסקה 10 (13.4.2014), ועוד). בכל המקרים האמורים, נטל ההוכחה לסבירות הסירוב מוטל על הבנק. אין די בחשש ערטילאי ואין די בטענה כללית וסתמית, כי קיים חשש להתנהלות בלתי תקינה בחשבון, אלא על הבנק להצביע על מעשים ופעולות קונקרטיות שיש בהם כדי להצביע על קיומו של חשש ממשי. יחד עם זאת, שותף אני לעמדה לפיה הבנק איננו צריך לנהל חקירה ולא לנקוט פעולות אכיפה מחמירות יתר על המידה, וכי אין להטיל עליו להוכיח את הדברים ברמה ההוכחה הנחוצה במשפט האזרחי, קרי מאזן ההסתברויות, אלא ברמה פחותה ממנה (התואמת במידת מה את ההלכה בדבר שימוש הרשות המנהלית בראיות מנהליות לשם קבלת החלטה במסגרת מתחם שיקול דעתה)."

לאור הדברים הללו אבחן את החלטת המשיב, כאמור.

35. ביום 19.2.14 התפרסמה לציבור הודעה נדירה, משותפת לבנק ישראל – אגף ההון, ביטוח וחיסכון, רשות המיסים, רשות ניירות ערך והרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור, שכותרתה: **"הודעה לציבור בדבר סיכונים אפשריים הטמונים במטבעות וירטואליים מבוזרים (דוגמת ביטקוין)"** (צורפה כנספח יא'1 לתצהיר המשיב). מפאת חשיבותה, תובא כאן ההודעה בשלמותה:

"באחרונה מתגבר בעולם השיח הציבורי בנושא המכונה בציבור, ולשם הנוחות במסמך זה, "מטבעות וירטואליים" מבוזרים (דוגמת ביטקוין). המדובר בקבצי מחשב המשמשים גם כאמצעי תשלום וירטואליים אשר מונפקים על ידי מערכת מחשבים מבוזרת שאינה נמצאת בשליטת גורם מרכזי. יודגש, כי הם אינם הילך חוקי של אף מדינה, וכי אין בשמם כדי להעיד על מעמדם החוקי כ"מטבע".

בישיבה שכינסה נגידת בנק ישראל בהשתתפות נציגים מאגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון, רשות המיסים, רשות ניירות ערך, והרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור, סוכם להמשיך ולבחון היבטים שונים הקשורים לשימוש ולמסחר במטבעות וירטואליים, לרבות השלכות מקרו אפשריות, בהקשרים של מעמדם החוקי, אסדרתם, סיכוני הלבנת הון ומימון טרור, מיסוי והגנת הצרכן.

עם זאת, ובטרם סיום הבחינה הכוללת, הוחלט על ידי הגופים המפורטים בכותרת להפנות את תשומת לב הציבור לסיכונים אפשריים הכרוכים במטבעות וירטואליים כדוגמת הביטקוין.

להלן הסיכונים העיקריים אליהם צריך להיות הציבור מודע:

1. 'מטבע וירטואלי' שאינו מהווה הילך חוקי - המטבעות הווירטואליים אינם מונפקים על ידי בנק מרכזי ואינם זוכים לגיבוי של בנק מרכזי הערב לערכם הנקוב של המטבעות המונפקים על ידו ופועל לשימור האמון בהם. בנוסף, הם אינם מהווים הילך חוקי בישראל, ולפיכך אין חובה לקבלם כתמורה עבור נכס או שירות או כפירעון של חוב כספי.
2. ניהול סיכונים על ידי מוסדות פיננסיים - מאחר ושימוש במטבעות וירטואליים מאפשר העברתם באופן אנונימי, פעמים רבות תוך עקיפת הצורך בשימוש בגורמים הפיננסיים עליהם חל משטר איסור הלבנת הון ומימון טרור, המדובר בפעילות בעלת מקדם סיכון גבוה בנוגע להלבנת הון ומימון טרור. לפיכך, על המוסדות הפיננסיים להתחשב בכך במסגרת

מדיניות ניהול הסיכונים שלהם, לרבות לעניין הדיווח לרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור.

3. מרמה והונאה - המאפיינים הייחודיים של המטבעות הווירטואליים עלולים להוות קרקע פורה לפעולות מרמה, כדוגמת "הונאות פונזי" – הונאת ממון שבה מובטח למשקיעים החזר השקעה גבוה במיוחד בפרק זמן קצר, אך למעשה כספי החזר ההשקעה המוצגים כפירותיה, משולמים מכספם של המשקיעים העתידיים ואינם אלא החזר חלקי של הקרן. הונאות מסוג זה ואחרות באות לידי ביטוי בין היתר בשימוש בטכנולוגיה, במוצרים חדשניים ובצמיחה מהירה של תעשיות כדי למשוך אנשים נוספים להשקיע את כספם, מתוך הבנה שמשקיעים פוטנציאליים נוטים להיות חדשניים פחות בשל חוסר ההכרות עם המוצע להם ומאמינים בהבטחת החדשנות המוצעת להם. כמו כן, העסקות במטבעות וירטואליים המבוזרים אינן ניתנות לביטול, ומרגע בו בוצעה מכירה לא ניתן להשיב את הערך ששולם. אי לכך, השימוש בהם כאמצעי תשלום חשוף להונאות אי אספקת מוצר או שירות, בהן לאחר התשלום לא מועברת על ידי הספק או נותן השירות כל תמורה.

4. תנוודתיות גבוהה - הערך של המטבעות הווירטואליים דוגמת ביטקוין נתון לתנוודתיות גבוהה במיוחד. ערכו של הביטקוין, למשל, עלה אמנם תקופה מסוימת בחדות, אך הוא עלול גם לצנוח במהירות, כפי שכבר אירע. לתנוודתיות כאמור יש השלכות הן על מי שמשקיע במטבעות הווירטואליים, והן על מי שמבקש להשתמש בהם כאמצעי תשלום, בין כלקוח ובין כספק, שכן, התנוודתיות משפיעה על נכונות בתי עסק או נותני שירותים לקבל מטבעות וירטואליים מסוג זה, לאור העובדה שעיקר הכלכלה ממשיכה להתנהל במטבע המקומי.

5. ניצול לצרכים פליליים לרבות להלבנת הון ומימון טרור - העסקות המערבות מטבעות וירטואליים מבוזרים הן גלויות ומתבצעות ישירות בין שני צדדים (Peer-To-Peer), אולם הצדדים לעסקה נשארים אנונימיים, דבר שלרוב מקשה על התחקות אחריהם. אנונימיות זו עלולה להיות מנוצלת לצרכים פליליים, לרבות להלבנת הון, מימון פעילות בלתי חוקית ומימון טרור. רשויות אכיפת החוק עשויות, לפיכך, לסגור פלטפורמות למסחר במטבעות הווירטואליים המשמשים לצרכים לא לגיטימיים, תוך מניעת הגישה או השימוש בהן הלקוחות, שייתכן ומוחזק על ידי פלטפורמות אלו.

6. גניבה - מטבעות וירטואליים נשמרים בדרך כלל על גבי מחשב או טלפון חכם; בהקשר זה דווחו מקרים של פריצה למחשבים וגניבת ביטקוין בסכומים גדולים. בנוסף, מקרה של אובדן או שכחת סיסמת הגישה עלולים להוביל לאובדן מוחלט של הערך האצור במחשב או בטלפון.

7. הפסד הכסף בפלטפורמות המסחר - רכישה של מטבעות וירטואליים יכולה להיעשות באופן ישיר ממי שמחזיק בהם, באמצעות זירות מסחר או באמצעות שירותי חליפין. הן זירות המסחר והן שירותי החליפין הללו בדרך כלל אינם פועלים תחת רישיון ייעודי ופיקוח רלוונטי. במספר מקרים גורמים אלו הפסיקו את פעילותם בשל פריצה של צד ג', וערך המטבע הווירטואלי שהוחזק בהם ירד לטמיון. כמו כן, שירותים אלה חושפים את המשתמשים בהם למגוון רחב של סיכונים נוספים כתוצאה מחוסר היציבות התפעולית, כשלי אבטחת מידע וחוסר ודאות רגולטורית המאפיינת את פעולתם.

8. היעדר פיקוח על המסחר - המסחר במטבעות וירטואליים אינו מפוקח בידי רשות כלשהי מרשויות המדינה. בהקשר זה יצוין, כי סוחרים ישראלים בביטקוין ודומיו הרשומים כנותני שירותי מטבע במשרד האוצר, אינם רשומים שם בהקשר של המסחר במטבעות וירטואליים, אלא לגבי פעילות נלווית בלבד. כמו כן, רשות ניירות ערך אינה מפקחת על מסחר בביטקוין ודומיו או בניירות ערך שהנ"ל מהווים את נכס הבסיס שלהם.

לנוכח האמור לעיל, בנק ישראל, אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר, רשות המיסים, רשות ניירות ערך, והרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור ממליצים לציבור ששוקל שימוש במטבעות וירטואליים מבוזרים להבין את המאפיינים, להיות מודע לסיכונים הייחודיים הגלומים בשימוש בהם, ולגלות ערנות וזהירות מוגברת. בכך מצטרפות הרשויות בישראל לרגולטורים בארה"ב, בקנדה, באיחוד האירופי ועוד, אשר פרסמו אזהרות דומות לציבור.

(ההדגשה במקור).

26. בפרוטוקול ישיבת המועצה המינהלית של בנק ישראל מיום 1.9.14 (נספח יא 2 לתצהירי המשלב) צוין (עמ' 2 למטה): "קיים בחטיבה [חטיבת המחקר – הח"מ] צוות הבוחן את נושא הביטקוין. הצוות כולל עובדים מחטיבות שונות בבנק ובראשו עומד מנהל החטיבה".

מתברר כי צוות זה טרם השלים את מלאכתו עד היום.

ארדינסט התייחס לעניין זה בעדתו (עמ' 156-155):

"... המערכות הדיגיטליות של הבנק לא יודעות לזהות פעילות

בביטקוין כיוון והפעילות לא מתבצעת באמצעות הבנק, בגלל

זה אנחנו כל כך חוששים, בגלל זה אנחנו כל כך פוחדים, אנחנו

לא יודעים לנהל את הסיכון הזה, אנחנו לא רואים את ההעברות

האלה, אנחנו אין לנו מושג מה קורה בחשבון הזה וזו אחת מהדרישות.

כב' השופט: אתה מודע לזה בוודאי שהוקם צוות לבחון זאת,

העד: אני מודע ואני מייחל,

כב' השופט: ואתה עקבת בזמן האחרון איפה זה עומד.

העד: אנחנו עוקבים כל הזמן ואנחנו מקבלים מהם דברים שבע"פ בפגישות בינינו.

כב' השופט: לא, אבל מה העדכון, מתי הם מגיעים למסקנות, האם הם מגיעים למסקנות.

העד: אני לא יודע ואני לא יכול להכריח את הרגולטור שלי להזדרז, אנחנו מחכים, כל הבנקים, איגוד הבנקים, אנחנו מחכים, נוצרה פה לקונה וזאת באמת הבעיה, אנחנו לא יודעים איך לנהוג.

כב' השופט: טוב.

העד: הרגולטור אומר לי תיזהר, אבל הוא [צ"ל – לא] אומר לי מצד שני איך לנהוג.

37. בתום הדיון הפניתי למפקח על הבנקים בבנק ישראל החלטה (מיום 7.9.15), ולפיה הוא היה רשאי להודיע את עמדתו בשאלה העקרונית שהועלתה במשפט: האם סירובו של בנק להעניק ללקוח שירותים הקשורים למסחר במטבעות וירטואליים בכלל ו"מטבעות" ביטקוין בפרט, הוא סירוב סביר?

בתשובתו (מיום 8.2.16) שב המפקח על הבנקים (באמצעות עו"ד אלעד אסרף מפרקליטות מחוז ת"א) על עמדתו, ולפיה, " המפקח על הבנקים רואה בביצוע העברות אגב מסחר במטבע וירטואלי כפעילויות בסיכון גבוה הן לתאגידים הבנקאיים והן ללקוחות התאגידים הבנקאיים", ויחד עם זאת הוסיף גם, "כי היות פעילות בסיכון גבוה אין משמע בהכרח אי ביצוע הפעילות, אלא הדבר מדגיש את הצורך בניהול הסיכון בידי התאגיד הבנקאיי".

38. המשיב, מצד אחד, והמבקשת, מצד שני, הפנו לפרסומים ולמאמרים שונים בארץ ובחו"ל, כל אחד בתמיכה לעמדתו. המשיב הצביע על מדינות האוסרות על פעילות בנקאית הקשורה למסחר בביטקוין או המגבילות פעילות זו באופנים שונים, והמבקשת הצביעה על מדינות המתירות פעילות כזו, בהיקף זה או אחר.

אין בדעתי להתייחס לכל הפרסומים הללו. העמדה הקובעת היא עמדתו של בנק ישראל, ושל המפקח על הבנקים. היא שצריכה להנחות את הבנקים והיא המחייבת אותם. אם בנק ישראל מתקשה להכריע בסוגיה העקרונית, מה לנו כי נלין על המשיב, או על כל בנק אחר? הבנק מצוי, אפוא, במצב של "אוי לי מיצרי ואוי לי מיוצרי" (תלמוד בבלי, מסכת ברכות, דף סא, עמוד א). אם יתיר פעולות הקשורות למסחר בביטקוין, הוא עלול להפר את חובותיו לפי [חוק איסור הלבנת הון](#), וזאת בהעדר יכולת או ידע לנהל את הסיכון הכרוך במסחר

בביטקוין, עליו הכריזו בקול רם ובמשותף הרשויות במדינה המוסמכות לכך ביותר, בהודעתם המשותפת מיום 19.2.14 כאמור לעיל (וראו עדותו הנ"ל של ארדינסט, עמ' 155).

אם יאסור פעולות הקשורות למסחר בביטקוין הוא עלול להפר את חובותיו לפי [סעיף 2\(א\) לחוק הבנקאות \(שירות ללקוח\)](#).

נמצא, כי במצב זה כל החלטה של הבנק – המשיב, לכאן או לכאן, תהיה מצויה ב"מתחם הסבירות" שנקבע בפסיקה, כאמור לעיל.

39. ויודגש, מסקנתי האמורה אין פירושה שהחלטת המשיב לאסור כל פעילות בחשבון הקשורה למסחר בביטקוין היא "נכונה" יותר. באותה מידה, אם המשיב היה מחליט להתיר פעילות כזו, תוך הטלת פיקוח הדוק ובהסתייע במומחים טובים המסוגלים לנהל סיכון כזה, גם אז יתכן שהחלטתו היתה "נכונה" יותר.

יתכן כי, בעתיד קרוב או רחוק, הבנקים ובכללם המשיב, ישחרו לפתחם של העוסקים במסחר בביטקוין, ובכללם המבקשת, כדי שאלה ינהלו את עסקיהם אצלם.

כל שקבעתי הוא, שבמצב הדברים הנתון, שבו הרגולטור – בנק ישראל והמפקח על הבנקים, וגם הרשויות "הנושקות" (רשות המיסים, רשות ניירות ערך והרשות לאיסור הלבנת הון) מצביעים על הסכנות הכרוכות בעיסוק בביטקוין, אך מתקשים להגיע לכלל הכרעה בצעדים שיש לנקוט כדי למנוע סיכון זה וכדי לקבוע את כללי המותר והאסור, וכאשר הבנק המשיב מודה כי אין לו את הידע ואת הכלים "לנהל" את הסיכון האמור, אזי החלטת המשיב לאסור בחשבון המתנהל אצלו כל פעילות הקשורה למסחר בביטקוין, מצויה במתחם הסבירות.

40. מאחר שהמבקשת, כטענתה, עוסקת במסחר בביטקוין בלבד, הרי התוצאה הנובעת מהאמור הוא, שיש לדחות את עתירתה העיקרית, להורות למשיב לאפשר את הפעילות בחשבונו ללא הטלת מגבלות כלשהן. ויודגש, כי אין בכך כדי להטיל פגם כלשהו במעשיה של המבקשת. אדרבא, נראה שהיא פעלה בשקיפות מלאה ולא הפרה כל הוראת חוק. התוצאה מתחייבת מהעמדה העקרונית, כאמור, ולא משום מעשיה או מחדליה של המבקשת.

משום כך גם אמנע מהטלת הוצאות למרות דחיית התביעה.

41. התוצאה האמורה מייטרת את הדיון בבקשת המבקשת הקשורה לפקודת ביזיון בית המשפט, שכן מתן צו לפי פקודה זו מכוון לעתיד ולא לעבר, וכמובן שהיא מייטרת את הדיון בבקשת המשיב למתן הוצאות נוספות.

התוצאה

42. התביעה נדחית.

אין צו להוצאות.

ניתן היום, י"ב סיוון תשע"ז, 06 יוני 2017, בהעדר הצדדים.

יונה אטדגי 54678313
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)